

מראי מקומות- גיטין י'

דנחשדו על שקר [ועל קו' התפא"י מעדות, דלכאו' עדיין ק' על החת"ס, אולי יש לחלק ולומר דלגבי עדות ע"פ לעולם יכולין לחקור אותו, וע"י החקירות יהי' ניכר אם מה שהוא אומר היינו אמת דידי' או אמת דידן, אבל בשטר א"א לעשות כן].

(ג) **מצת כותי מותרת, ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח- פרש"י**, דזהו חידוש יותר, דלא רק דלא חיישינן דחמץ הוא, אלא דיותר מזה, דאמר' דעביד להו שימור לשם חובת מצה, דצריך לזה לקיים מצותו בליל פסח. ובשיעורי ר' דוד פוברסקי (תקנ"ז) דייק מדברי רש"י דהדין דצריך שימור לשם מצה היינו לשם קיום המצוה, ולא סגי בשימור לשם מצה גרידא. אולם דייק ממש"כ הריטב"א בפסחים (מ.) בשם הרא"ה דלא בעינן עשי' לשם מצוה, אלא רק שימור לשם מצה, ולכן כ' דמהני ע"י עכו"ם וחשו"ק ע"י גדול עומד על גביו. וצ"ע, מהו הקשר, הרי לכ"ע בעינן שימור לשמה, ומהו אם הלשמה לשם מצוה או רק לשם מצה, למה נפק"מ מזה לגבי אם גדול ע"ג מהני. וביאר הגר"ד, דאם צריך הכוונה להיות לשם מצות מצה, א"כ הוי דין זה שחל בהחפצא דין חלות לשמה, ובזה לא הי' מועיל מה שהישראל עומד ע"ג, אבל כיון דסגי רק בשימור לשם מצה, דזהו רק דין שימור שלא יחמיץ, ולא חל בהחפצא, מהני שפיר מה שישראל עומד ע"ג [והחילוק עדיין צ"ע].

(ד) **רשב"ג אומר, כל מצוה שהחזיקו בה כותים, הרבה מדקדקין בה יותר מישראל- ע' בתוס' שהביא מה דמסיק הגמ' בחולין, דרשב"ג חולק על הת"ק, וס"ל דבהחזיקו בו ולא כתיבי דבקיאיין בה, ות"ק ס"ל דאין בקיאיין בה. ומסיק תוס' דלת"ק כתיבה מהני אף בלא חזקה (וביאר דהגמ' בחולין הי' מסופק בזה), ולרשב"ג לא מהני כתיבה בלא אחזוק. אבל הריטב"א כ' דגם רשב"ג מודה דכתיבה לחודא מהני, ומה דנקט בגמ' כאן "אי דאחזוק .. אי דלא אחזוק", דמשמע דאף דכתיבה לא מהני אם לא אחזוקי, היינו משום דדרך התלמוד הוא דשלא במקומה לא נחית לעיקר דינא, אבל באמת מודה רשב"ג בכתיבה.**

(א) **והא חזרה דאורייתא וקתני- פרש"י**, דיכול לחזור כיון דבטיל משלח לשליחותו דשליח, נמצא שאינו שלוחו ואין כאן גירושין כלל, והיינו דאורייתא, דרחמנא אמר ונתן בידה, וזה לא נתן, לא הוא ולא שלוחו. וע' בדברי יחזקאל (ל"ו, ט') שהעיר דלא כ' רש"י דכיון דאין דעת הבעל בהגירושין, ממילא אין השליח יכול לגרש. ומדלא כ' כן, אלא כ' דהחסרון הוא מה שאין כאן שליחות, משמע דמצד הדעת לגירושין סגי במה שיש כאן דעת השליח, דכיון דכבר נעשה שליח, והוא עומד במקום הבעל, ואף אם אינו רוצה הבעל בהגירושין, מ"מ אינו נחשב דהגירושין הוא בע"כ (דלא מהני), דהא כבר נתן הכח ביד השליח, הרי עכשיו השליח המגרש. ויש לתמוה גם על סוף דברי רש"י, למה צריך קרא דונתן בידה, הא כיון דבטל השליחות ודאי לא מהני, וכן בשאר קניינים כן. ובח"י ר' נחום (רי"ט) ביאר דודאי רש"י מודה דמהני החזרה מצד דיני שליחות, ומה שהביא קרא, היינו משום דכיון דהגמ' נקט לשון "דאורייתא", לכן דרכו של רש"י להביא קרא לזה. אולם ע' מש"כ בח"י ר' נחום שם באריכות לבאר באופן אחר מהגר"ח שמואלביץ.

(ב) **כל גט שיש עליו עד כותי פסול- פרש"י**, דחשידי אעדות שקר. ותמה התפארת יעקב, הא לכאו' בגמ' מבואר דאי"ז הטעם, אלא משום דאין בקיאיין בדקדוקי מצוות, אבל אין מרומז בכלל שיהיו נחשדו בעדות שקר. וראי' לזה, שהרי מצינו רק דפסולין לעדות שבשטר, אבל בפרק זה בורר, כשמונין כל הפסולים לעדות, לא הביא כותים, וא"כ משמע דכשרים לעדות הם, ולא חשידי לשקר. אע"כ צ"ל דלא חשידי לשקר, ומה דפסולים לשטר הוא משום שיש כמה וכמה דינים לענין חתימת השטר, וכיון דלא בקיאי בהנך דינים חתימתן פסולין, ודברי רש"י צ"ע. וע' בחתם סופר שכ' דמה דלא בקיאי היינו בדיני שקר גופייהו, דיש כמה דברים דלדידן נחשבים לשקר, ולדידי' חשיב אמת, וא"כ שפיר אמרי' דמה דלא בקיאי היינו

(ז) **אי הכי, מאי איריא חד, אפי' תרי נמי-** תמה הפני יהושע, מהו ה"אי הכי", הא אגופא דמתני' הי' יכול להק' מ"ש א' מתרתי, ולמה הק' רק עכשיו. ות' דהו"מ למימר דמתני' ר"מ היא דס"ל דע"ח כרתי, ולכן ב' עדים כותים פסולים, אבל ע"א כשר, דלא בעינן אלא חתימת ע"א וכתב סופר, וא"כ דל מהכא העד כותי, הגט כשר, ושפיר מחלקין בין א' לשנים. אבל למאי דמוכחינן עכשיו דלא כר"מ, דלר"מ ודאי דין דשטר נחשב דכתיב, וא"כ ודאי יהיו הכותים מחזיקים בו, וע"כ דר"א היא, וא"כ הפסול כותי הוא משום מזויף מתוכו, וא"כ שפיר אין לחלק בין כותי א' לב' כותים.

(ח) **אי לאו דכותי חבר הוא, וכו'-** הק' תוס', א"כ כולי' שטרא מתקיים אפומא דחד ישראל, ות' דכיון דהאי כותי כשר מדאורייתא אין חוששין לזה [ומשמע דמה דחשדינן להיות שקרנים או אינן בקיאים, היינו חשש מדרבנן]. וע' בתוס' הרא"ש, דכ' דיש שמדקדקים מכאן דמה דמצריך התורה ב' עדים, אינו משום דא' חשוד לשקר, אלא גזירת מלך היא, וכ' דאינו ראי', די"ל כתוס'. ובביאור מה הי' הראי' לפי היש מדקדקים, אי' בחי' ר' נחום (רל"ד) דאין קו' התוס' ותוס' הרא"ש דע"א מעיד על כל השטר, שהרי מה שאנו נקטי' דכותי זה כשר, אי"ז מחמת עדותו של הישראל, אלא דאנן סהדי דלא יהי' חתם אח"כ בלא"ה, וא"כ אנן העדים. אלא הקו' הוא, דאם מה דע"א ישראל אינו נאמן בפנ"ע הוא משום דחיישינן לי' להיות שקרן, א"כ שוב ליכא להוכחה זו, די"ל דלא אכפ"ל כלל מי חתם קודמו, דהא לא בא להעיד אמת. ומזה דקדקו דע"כ אין הפשט דחשוד ע"א לשקר, אלא דגזוה"כ הוא, וא"כ שפיר אנו יכולין לבנות אנן סהדי מהא דחתם אחר הכותי. וע"ז השיב דאינה ראי', דסכ"ס יכולין לומר דבאמת ע"א חשוד, ושאני הכא דמדאורייתא נאמנים הכותים.

(ט) **דאי לא יהיב זוזי קמייהו לא הוו מרעי נפשייהו-** יש לחקור, האם יש לשטר כזה דין שטר ממש, או הוי רק ראי' צדדית, כלומר, דע"כ אמת הדבר שחותמים עליו, משום דלא מרעי נפשייהו, אבל אין לה תורת שטר. ולפי

(ה) **אי ת"ק אפי' שאר שטרות נמי-** משמע דפשוט דשאר שטרות נחשב כתיבה בהדיא. וע' פני יהושע שהק' דבשלמא לר"מ כתיב להדיא הא דוכתוב ספר וחתום, אבל לר"א דאי"ז אלא עצה טובה, א"כ איפה כתיבה ענין של שטר. וכ"ש דק' לשי' הרמב"ם דכל הדין שטרות הוא מדרבנן, א"כ ודאי לא שייך לומר דכתיבה (אלא דכ' דאולי בזה י"ל דכיון דלמעשה חזי' הכותים דמוציאין ממון ע"י שטרות, א"כ ע"י עדות שקר שלהם יהי' עוברים באל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס, דכתיבה, ולכן לא חשידי לחתום בשקר). עוד יש לע', הא גם הדין חתימה לשמה דלר"א אינו אלא מדרבנן, ולמה לא חשידי ע"ז, למה פשוט הוא דנאמנים לענין גיטין. ולכן כ' לחדש דכל קו' הגמ' הוא, דאם ת"ק בעינן כתיבה, א"כ צ"ל דגם לענין גיטין כתיבא, וא"כ ע"כ ר"מ היא, וע"ז מק' שפיר דא"כ שאר שטרות נמי, ואף להרמב"ם א"ש, דהא מוכיח הפנ"י במקו"א דכל מה דס"ל להרמב"ם דשטרות מדרבנן הם, הוא רק אליבא דר"א, אבל לר"מ אה"נ, שטרות הם מה"ת.

(ו) **לעולם ר"א-** דאמר חשידי, ומה דמכשרי' עד כותי הוא כגון שישראל חתום למטה ממנו. ויש לעי', למה מוקמי' דוקא כר"א, הא לכאור' הי' יכול לאוקמי' גם כרשב"ג, ודלא אחזוק, ומה דמהני היינו משום דחתום ישראל למטה ממנו. וכ' התוס' הרא"ש בשם ר' מאיר דאה"נ, ומה דנקט ר"א, היינו משום דכיון דלבסוף מוקמי' כר"א ובעדי מסירה, גם עכשיו מוקמי' כר"א. אבל הרשב"א כ' די"ל דדוקא בדאחזוק מיירי, ואף דר"א ס"ל דלא בקיאי אף במה דאחזוקי בה, מ"מ היכא שיש ישראל חתום למטה ממנו, כיון דאחזוקי בהו, אז אמרי' דיכולין לסמוך עליו. אבל במה דלא אחזוקי בה, אף בישראל חתום למטה ממנו לא מהני. ולכן מוקמי' בה דוקא בדר"א, דאם נוקמי' כרשב"ג, אז ע"כ מוקמי' בה בדלא אחזוקי בה, וא"כ י"ל דבכה"ג לעולם לא נאמר דמהני בכה"ג (ומדברי התוס' הרא"ש מבואר דאף במה דלא אחזוקי בה מהני היכא דישראל חתום למטה ממנו).

דפסילי בגיטי נשים משום דלאו בני כריתות נינהו, הכא נמי פסילי בשטרי משום דלאו בני שטרא נינהו, וכל קנינו של עכו"ם אינו אלא בכסף.

(א) **דינא דמלכותא דינא ואבע"א תני חוץ** **מכגיטי נשים** - ע' ברשב"א דדן אם תי' זו דתני חוץ וכו' חולק אהא דאמר שמואל דינא דמלכותא דינא. וכ' בשם ר' יונה דמה דחולק הגמ' על תי' דשמואל הוא משום דס"ל דאין המלך מפקיע הממון מישראל אלא כשבאו לדון לפני הערכאות, אבל ע"י השטר עצמו אינו מפקיע ממנו השדה ע"י אותו שטר [ואף דכשבאים בערכאות למעשה יהי' יכול לגבות ע"י אותו שטר, מ"מ לכאו' ה"י ס"ל דמהמשה משמע דהשטר גרידא יכול לפעול הקנין]. עוד כ' בשם ר' יונה דאפי' שמואל לא ס"ל דהשטר יכול להקנותו להקונה, אלא דע"י דינא דמלכותא יכול להפקיעו מרשות המקנה, ולא בא לרשות הקונה עד שיעשה קנין בגוף הקרקע [ולכאו' לא כ' כן מחמת הכרח בסוגיין, דאדרבה, מסוגיין משמע דקנאו לגמרי ע"י השטר, אלא לקושטא דמלתא קאמר, וצ"ע בזה].

(ב) **מודה ר"א במזוייף מתוכו** - כ' רש"י דמזוייף מתוכו הוא פסול מדרבנן, וכ"כ לעיל (ט:). והק' בחי' ר' נחום (פ"ח), הא כ' רש"י בסנהדרין (כח: ד"ה במזוייף) דשטרא כזה "חספא בעלמא הוא", וא"כ משמע דפסול מדאורייתא, וכן הוא שי' הרי"ף (לקמן פ"ו) בשם הגאון. ובכלל צ"ע, למה יהי' פסול מדאורייתא, וביאר ר' נחום דס"ל כשי' הרי"ף דמה דס"ל לר"א דעדי מסירה כרתי, היינו אף עדי מסירה, אבל עדי חתימה ג"כ כרתי. וא"כ, י"ל דכיון דשטר ע"י ע"ח שם שטר עלי', א"כ היכא שהעדים פסולים, הוי שטר פסול, וא"א להכשירו ע"י ע"מ, דע"מ יכולים רק להשוות "נייר" להיות "שטר", אבל מה שהוא כבר שטר, אלא שטר פסול, זה אין ע"מ יכולים לעשותו לשטר כשר, וא"כ שפיר י"ל דהוי פסול מדאורייתא. ולפ"ז תי' הגר"נ הסתירה בדברי רש"י, דהנה בשטמ"ק בכתובות (צ"ד) כ' דס"ל לרש"י דע"ח מהני בשטרי ממון, אבל בכמה דוכתיין מבואר דס"ל דגט פסול בלא ע"מ. וא"כ, י"ל דכיון דהא דסנהדרין הי' בשטר ממון, א"כ שפיר י"ל שהוא פסול מה"ת, מכח העדי חתימה, אבל בסוגיין ובדלעיל, דבגט מיירי,

רש"י ור' יקר שהבאנו לעיל דס"ל דגוים כשרים לעדות מן התורה, אלא דחשודין לשקר, א"כ היכא דאין חשודין לכאו' הוי עדות גמורה ושטר גמור. אבל לתוס' ודעימי', דתקנת חכמים הוא, מהו גדר התקנה. וע' בחי' ר' לייב (מ"א) שכ' דלכאו' תלוי במח' הראשונים, דהבעל העיטור ס"ל דשטר ערכאות אין צריך כל הפרטים של שאר שטרי ראי', דהיינו, שאין צריך להיות שאינו ראוי להזדייף, ואי"צ לחזור העיקר בשיטה אחרונה, והראשונים חולקים עליו. ולכאו', לשי' בעה"ט י"ל שאי"ז אלא ראי' בעלמא ואינו שטר, אבל לשי' שאר ראשונים הו"ל תורת שטר עליו. אלא שהביא שדעת הרמב"ם הוא דאי"צ כל הפרטים דשאר שטרות, וגם ס"ל דע"י שטר כזה אינו יכול לומר פרעתי, ודלא כשי' הגאונים שהביא, והמ"מ ביאר דמח' בין הרמב"ם והגאונים הוא אם שטר אמיתי הוא או לא, וא"כ לכאו' הוי סתירה בדברי הרמב"ם. וביאר שיש ב' מיני שטר, יש שטר של דעת המתחייב של הבעל, וגם יש שטר שהוא מעשה ב"ד. וא"כ, י"ל דס"ל להרמב"ם דשטר כזה הוי כשטר מעשה ב"ד, דנהי דאינו יכול לומר פרעתי כנגד שטר כזה, אולם אי"צ כל הפרטים של שטר של דעת המתחייב.

(ג) **והאי שטרא חספא בעלמא הוא** - יש לעי', הרי מיירי כאן בערכאות, דלא מרעי נפשיהו, וא"כ למה יהי' השטר חספא בעלמא. וכ' תוס' לעיל (ט: ד"ה אע"פ) "דהרי אין כאן שטר", ולכאו' כוונתו לומר דאף דתקנו חכמים שיהי' לחתימתם דין ראי' על ההלואה או על המכר, אבל מעולם לא תקנו שיהי' לה דין שטר, וא"כ היכא דצריך דין שטר ממש, דהיינו לענין קנין שטר, בזה לא מהני (אולם ע' בחי' ר' לייב דצידד לומר כן ומפקפק בזה, דאין שייך להק' כ"כ בפשיטות דהא חספא בעלמא הוא, הרי אולי באמת תקנו ששטר ממש הוא, וצ"ע). אולם לפי שי' רש"י, דמן התורה עדים כשרים נינהו, וכאן לא חשידי לשקר, יש לעי', למה הוי חספא בעלמא. וכ' הקצות (ס"ח, א') דכיון דמה דקרקע נקנית בשטר נלמד מהא דכתיב ואקח את ספר המקנה, והתם גבי ירמי' בישראל הוי, א"כ ניחא מה דשטר מתנה לא מהני, דכי היכי

וע"ח לא מהני, א"כ ע"כ הפסול הוא רק מדרבנן.

(ג) מודה ר"א במזוייף מתוכו- פרש"י דהפסול הוא משום דחיישינן דלמא קאתי למימסרי' באפייהו ומיסמך עלייהו. ותמה הפני יהושע, דאם החשש הוא דשמא יטעה הבעל המגרש דכיון דכשרים הם לחתימה, כשרים ג"כ למסירה, א"כ מה מהני מה שיש להם שמות מובהקין, הא אי"ז מתקן החשש כלל, מ"מ ימסור הגט באפייהו. וביאר דלכן סיים רש"י "ומיסמך עלייהו". דהיינו, דאי משום הא דהבעל יחשוב שמא יהיו כשרים למסור באפייהו, מהו החשש, הרי כשבאה לפני ב"ד להתירה לינשא, לא יתירוה א"כ מביאה לפנייהם עדי מסירה. וע"ז תי' רש"י, דיחשוב הב"ד שהעדי חתימה ישראלים הם, וכיון דהע"ח כשרים, מסתמא הי' נעשה בהכשר ונמסר באפי סהדי ישראלים, וכיון דאולי יטעה הבעל וימסור באפייהו ג"כ, ממילא יש לחוש. אבל בשמות מובהקין, דהב"ד יראה דאין הע"ח כשרים, א"כ לא יאמרו דמסתמא נעשה בהכשר, ולא יתירוה לינשא א"כ מביאה העדי מסירה [ומבואר דאם לא הי' החשש שמא ימסור באפייהו, הא דסומכין על ע"ח גוים לא הי' פסול, ודלא כתוס' לעיל (ד.) דכ' דאין לסמוך על עדים אלו, אע"פ שהדבר אמת, ויש לעי' בזה].